

**Путров С. Ю.**, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры физической реабилитации, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), [ludapeti2012@rambler.ru](mailto:ludapeti2012@rambler.ru)

**Философское виденье гомеостаза, гомеореза и гомеоклаза, как процессуальных составляющих сохранения здоровья человека**

*Указано, что одним из главных срезов анализа здоровья человека есть классификация этого феномена по видам, поскольку здоровье является в первую очередь морфологической целостностью. Вместе с тем оно выступает как состояние процессуально, функционально, что может находиться в трех типичных режимах: двух позитивных – гомеостазе, гомеорезе и негативноному – гомеоклазе. Гомеостаз, который на физиологичном уровне составляет основу здоровья, является способностью организма обеспечить постоянство своей внутренней среды. В соответствии с принципом гомеостаза, здоровье, сохраняется, если поддерживается постоянство внутренней среды организма. Гомеоклаз генетически вызревает в структуре социальной системы не в зависимости от того в какой форме она действует – в гомеостазе или гомеорезе.*

**Ключевые слова:** философское виденье, гомеостаз, гомеорез, гомеоклаз, здоровье человека.

\* \* \*

УДК 343

**Старовойт О.**

кандидат философських наук, докторант Национального педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), [gileya.org.ua@gmail.com](mailto:gileya.org.ua@gmail.com)

**СУПЕРЕЧНОСТІ Й ПЕРЕВАГИ ДЕМОКРАТІЇ  
ЯК СЕРЕДОВИЩА ВПРОВАДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ**

*Формування і функціонування інноваційної культури у демократичному суспільстві відбувається досить суперечливо. Крім того, дається взнаки невідомість більшості громадян країни до впровадження демократичних стандартів життя та соціальних процедур. Потрібна ґрунтовна реформа управлінської сфери держави, демократизація і децентралізація влади. Ці процеси мають супроводжуватися громадянсько-політичною освітою та вихованням населення, насамперед молоді, на демократично-гуманістичних засадах. Суперечності й переваги демократії розглядаються в статті в контексті необхідності реалізації інноваційних засобів впливу освіти і культури на громадянську, демократичну, гуманістичну освіченість населення України.*

**Ключові слова:** демократія, демократизація, освіта, інновація.

У сучасному глобалізованому світі існує багато суперечностей процесу формування та функціонування інноваційної культури у демократичному суспільстві, особливо в суспільствах, де демократичні цінності лише починають визнаватися фундаментальними. Серед таких суперечностей можна виділити: труднощі зростання демократії, соціальні “хвороби” “молододі демократії”, загрози хибно-демократичних підходів та некритичних зарубіжних запозичень тощо. Чому ці проблеми виникають? Насамперед тому, що “багато поставлених країн пішли шляхом абсолютно прямолінійного, механічного копіювання західних інститутів демократії. Ця імітативність, відсутність творчого, інноваційного початку у формуванні ними власних політичних систем призвели до появи дивних інституційних виродків, створюваних шляхом еkleктичного змішування демократичних форм, що практикуються в різних “класичних демократіях”. Хибність та неефективність інститутів, що виникають в нових демократіях, мають далеко неоднозначні політичні наслідки. Нерідко вони обертаються (як на рівні масової свідомості, так і на рівні політичних рішень, що приймаються представниками еліт) неприйняттям демократії як такої, запереченням демократичного шляху розвитку загалом, оголошенням цього шляху виключно західним і таким, що не відповідає цивілізаційним особливостям незахідних

суспільств” [1, с. 58]. Для подолання таких негативних шляхів некритичної демократизації насамперед необхідно усвідомлювати, що демократія є засобом виявлення волі народу, тобто волі “знизу”, а запозичувальна демократизація є лише ще одним засобом авторитарного нав’язування соціуму певного наперед визначеного шляху розвитку. Такий шлях може не тільки не підвищити загальний рівень інноваційної культури населення, але й значно понизити творчий, креативний потенціал громадян, яким нав’язуватиметься чужинна ідеологія.

Відомий дослідник процесів демократизації та гуманізації соціального середовища пострадянської України В.П. Андрущенко визначає декілька основних загроз становлення “нових, молодих демократій”. Однією з найнебезпечніших, на думку дослідника, є “загроза охлократії – формування “масового (маргінального) суспільства” в його найбільш огидних політичних, моральних і соціокультурних вимірах. Демократія – влада народу – надто часто в історії перетворювалася у свою протилежність – нічим не регульований розгул збуджених політичною риторикою шарлатанів, які спекулюючи інтересами народу, збуджують маси до злочинних дій, здобуваючи на цьому і авторитет, і владу” [2]. Особливо небезпечною загрозою охлократії є в забюрократизованих суспільствах пострадянських республік. Другою загрозою, яка може призвести до деформацій українського соціуму, є досить стійке поширення в масовій свідомості народу політичної орієнтації на швидке досягнення моделі “відкритого суспільства” [2]. Історія ж свідчить, що демократія завжди народжується не водночас, а через тривкий процес зростання загальної культури населення, в тому числі й інноваційної. Третя загроза, на думку В.П. Андрущенка, формується збігом факторів, в колі яких життя розгортається так, “ніби в ньому нічого не змінюється”. Суспільство може себе заспокоювати гіперболізацією певних позитивних змін, що нібито відбуваються [2]. Це зумовлює притуплення первинної ейфорії перетворень, що веде до пасивності і абсентеїзму, до небажання громадян брати участь в спільних перетвореннях, до пригнічення учасницької ініціативи тощо. Звичайно, таке соціально-свідомісне налаштування громадян не сприятиме розвитку високого рівня інноваційної культури.

А саме при переході від тоталітарної до демократичної організації суспільного життя від кожного громадянина вимагається максимальна творчо-креативна наснага, інноваційна активність в сфері реформаційного перетворення всіх сфер життєдіяльності країни. “Повороти й катаклізми цього історичного часу постійно утворюють нестандартні проблемні ситуації, які потребують від звичайних людей, не тільки від керівників, прийняття самостійних, можливо, неординарних рішень. Останнє передбачає володіння знаннями, вміння розпоряджатися ними, мобілізуючи потенціал критичності і розсудливості. Свідомість переважної більшості громадян виявилася не готовою до цього; ідеї демократії і лібералізму для більшості не стали орієнтирами у мисленні і поведінці, скоріше викликали сум’яття та “помилку цінностей” – виникнення стереотипів” [3, с. 142]. Проблема невідомості, в тому числі освітньої,

просвітницької, моральної, виховної, більшості населення нашої країни до впровадження демократичних стандартів життя і соціальних процедур виявилася чи не найскладнішою на сучасному етапі історичного розвитку нації. В цьому аспекті надзвичайно важливо використати всі можливі освітні, культурні, інноваційні засоби підвищення загальної громадянської, демократичної, гуманістичної грамотності населення України.

При цьому, надзвичайно важливо, щоб демократизаційні зусилля в національному суспільстві перестали бути справою виключно політиків, інтелектуальної і культурної еліти, а стали потребою і ключовим орієнтиром широких мас населення нашої держави. “Український демократичний транзит був ініційований правлячою елітою, яка запропонувала суспільству демократичні цінності, протиставляючи їх тоталітарним. Але, надавши громадянам певні права, ослабивши цензуру у ЗМІ, представники різних елітних угруповань так і не змогли опрацювати спільні “правила гри”, визначити стратегічні цілі та пріоритети розвитку країни. Це призвело до зростання соціальної напруги, розшарування і загострення існуючих конфліктів. У результаті не було проведено ні політичні, ні структурні економічні реформи. При цьому влада як була, так і залишилася віддаленою від суспільства. Існуючий стан справ свідчить про те, що чинна політична система в Україні носить формальний характер, вона не виражає і не може виражати інтересів більшості населення, оскільки самі громадяни поки що не стали реальним суб’єктом влади” [4, с. 82-83]. Саме тоді, коли громадяни нашого посттоталітарного суспільства усвідомлять себе єдиним джерелом демократичної влади, а також почнуть повноцінно використовувати механізми і процедури демократичного управління національною громадою, можна буде сподіватися на значне зростання рівня інноваційної культури кожного українця. Тільки тоді, як особистість стає активним суб’єктом національного соціокультурного розвитку, вона набуває високого потенціалу інноваційно-креативного самоздійснення і самовираження.

На думку відомого американського теоретика сучасної демократії Т. Карозерса багато з посткомуністичних країн зіткнулися з проблемою “безплідного плюралізму”, через яку відбувається такий стан: “В цілому політика розглядається як застійна корумпована зона панування еліти, від якої країна не бачить нічого доброго, і яка, відповідно, не заслуговує на повагу. Держава залишається незмінно слабкою. Уряди, що міняють один одного, нездатні досягти прогресу у вирішенні суспільних проблем – від злочинності та корупції до охорони здоров’я, освіти та добробуту суспільства в цілому” [5, с. 51]. Яким же чином можна долати таку нікчемну ситуацію, що склалася в громадсько-політичному житті нашої країни? Насамперед потрібна всебічна реформа управлінської сфери держави, демократизація і децентралізація влади, що має супроводжуватися громадянсько-політичною освітою і вихованням населення, особливо молоді. Остання ж, будучи вихованою на демократично-гуманістичних засадах,

обов’язково проявить свою креативно-інноваційну та ініціативно-творчу насагу.

Величезна небезпека, що існує для нормального розвитку демократії та інноваційного суспільства в нашій країні, полягає ще й в тому, що демократичні цінності і категорії використовуються для прикриття нечистої діяльності політиків, олігархічних кланів та корупційно-злочинних угруповань, що займаються розкраданням бюджетних коштів. “Політична система України, демократична за формою, ще не набула демократичного змісту, навпаки, демократичні механізми все частіше стали використовуватися для обслуговування корпоративних інтересів, перетворення політичних ресурсів на економічні. Оскільки контроль за елітою здійснюється особисто президентом, оновлення еліти а також зміни усталених зразків її поведінки відбуваються, зазвичай, лише в рік переобрання президента. Така удавана демократія стає гальмом на шляху подальшої демократичної модернізації українського суспільства” [6, с. 278]. Тільки значне зростання громадянської та інноваційної культури в сукупності може дати прорив в українському суспільстві, завдяки якому народ перетвориться на справжнього суб’єкта політичної волі, а не продовжуватиме терпіти владну еліту, що безосвісно спекулює на демократичних цінностях і орієнтирах. Шлях до цього лежить виключно через зростання рівня і якості освіти, в тому числі громадянської, інноваційної та гуманістично орієнтованої.

Водночас необхідно здійснювати безперервний науковий, концептуально-теоретичний пошук шляхів виходу із ситуації демократизаційної кризи, що склалася в нашому суспільстві через посттоталітарну рудиментарність його (суспільства) природи. “Пошук причин, що привели Україну до такого державотворчого результату, і можливостей спрямування розвитку суспільно-політичних процесів у русло конституційно визначених цілей вимагає від науковців застосування нових пізнавальних моделей, які дозволять дослідити сучасні проблеми державного управління і обґрунтувати теоретико-методологічні принципи формування нової дослідницької парадигми державного управління в умовах демократії та розробити на її основі концептуальні засади інноваційної стратегії демократичного розвитку українського суспільства і системної моделі її послідовної реалізації” [7, с. 5]. Таким чином, демократія і інновація в нашій країні визначають одна одну: без реальних демократизаційних реформ неможливим є зростання рівня інноваційної культури громадян, а через низький рівень використання соціокультурних і громадсько-політичних інновацій значним чином уповільнюється становлення демократії в українському суспільстві.

Складною є ситуація з всебічним розвитком і застосуванням інновацій ще й через те, що в пострадянських республіках відмічається надзвичайно низький попит на інновації національного характеру. Наші народи віддають перевагу легшому шляху – споживацькому використанню інноваційної продукції, виробленій закордоном. Значною проблемою становлення інноваційної культури в

трансформаційному суспільстві є “відсутність розвинутого інноваційного попиту всередині суспільства. Попит на інновації, по суті, відображає суб’єктивні особливості економічної поведінки та мислення людей, їх ціннісні установки та орієнтації і таким чином може бути викладений в термінах інноваційної культури суспільства. Через певні культурні установки передіндустріальні та індустріальні суспільства сприймають інновації як руйнівну силу, що підлягає блокуванню” [8, с. 211]. Фактично, будучи пострадянським суспільством з індустріальним типом мислення, Україна продовжує жити в світоглядній матриці неінноваційного характеру. Через це “насилницьке впровадження досягнень науково-технічного прогресу, що відторгається індивідуальною та суспільною свідомістю, що не готова до їх прийняття, не може бути по суті ефективним” [9, с. 14]. Подолання такого стану лежить, з нашої точки зору виключно у сфері освіти і виховання наступних поколінь, для яких інноваційний стиль мислення і діяльності має стати визначальним у побудові індивідуальних стратегій життєтворчості та розвитку соціально-громадянської активності.

Зрештою, посттоталітарний дегуманізований стиль мислення в нашому національному суспільстві сьогодні підсилюється тенденціями споживацької інформаційно-масової цивілізації, що створює резонансний знелюднюючий ефект. “Перш за все, мова йде про знецінювання класичної ідеї людини. Якщо раніше вона визначалася як розумна і моральна істота, то зараз криза гуманізму призвела до необхідності перегляду набору традиційних цінностей. Руйнування і стрімка деградація життєвого простору пояснює зростання, всупереч надіям на прогрес, морального регресу людини, який підкріплюється і спрямовується поки що фрагментарними проявами становлення нових форм тоталітаризму. В основі неототалітаризму буде оновлений принцип управлінського контролю над суспільством. Класичний тоталітаризм був зорієнтований на принцип “немає людини – немає проблеми”. Сьогодні ж ми спостерігаємо трансформацію означеного принципу в новий: “немає “людського в людини” – немає проблеми” [10, с. 393]. Підвищення інноваційної культури людини, орієнтованої на самореалізацію в гуманістичних формах в межах демократичного соціального середовища, з нашої точки зору, являється найефективнішим шляхом подолання тих дегуманізаційних тенденцій, що панують в нашому національному суспільстві через його посттоталітарний характер, який підсилюється знелюднюючими факторами, притаманними сучасній масово-споживацькій цивілізації.

#### Список використаних джерел

1. Кадук Н.И. Современная демократия: поиск эталонов и ориентиров / Н.И. Кадук // Вісник СевНТУ. Серія: Політологія. Збірник наукових праць. – Севастополь: СевНТУ, 2010. – Випуск 112. – С. 55-58.
2. Андрущенко В.П. Організоване суспільство: Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу / Віктор Андрущенко. – К. : ТОВ “Атлант ЮЕмСі”, 2006. – 502 с.
3. Огородник Л.М. Стереотип як соціально-психологічний феномен у контексті підготовки педагогічних кадрів до інноваційної діяльності / Л.М. Огородник // Педагогічний

дискурс: збірник наукових праць. – Хмельницький: ХГПА, 2009. – Випуск 6. – С. 142-145.

4. Котуков О.А. Труднощі демократичного транзиту в Україні / О.А. Котуков // Теорія та практика державного управління: збірник наукових праць. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ “Magistr”, 2009. – Випуск 3 (26). – С. 77-85.

5. Карозерс Т. Конец парадигмы транзита / Томас Карозерс // Политическая наука. – 2003. – № 2. – С. 42-65.

6. Новакова О.В. Специфіка демократичного транзиту в пострадянських країнах / О.В. Новакова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Науковий журнал. – 2010. – № 3 (145). – С. 270-283.

7. Мартиненко В.М. Демократизація механізмів державного управління процесами суспільних трансформацій. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління. Спеціальність: 25.00.02 – механізми державного управління / Василь Мартиненко. – Донецьк, 2005. – 38 с.

8. Зубенко В.В. Инновационная культура общества – основа инновационного развития государства / В.В. Зубенко // Вісник Донецького університету. Серія В. Економіка і право. Науковий журнал. – 2007. – № 1. – С. 209-215.

9. Кропотова Н.В. Социкультурные аспекты формирования национальной инновационной системы // Развитие инновационной культуры общества: проблемы и перспективы / Материалы научно-практической конференции. – Симферополь: Издательский центр Крымского института бизнеса, 2006. – С. 13-16.

10. Перфільєва А. Соціальні наслідки неоліберальної моделі глобалізації / Анастасія Перфільєва, Ольга Письменна // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2010. – Випуск 20. – С. 391-400.

*Starovoyt O., candidate of philosophical sciences, doctoral the National pedagogical university the name of M. P. Drahomanov (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com*

#### Contradictions and advantages of democracy as environments of introduction and development of innovations

*Forming and functioning of innovative culture in democratic society takes place contradictory enough. In addition, unpreparedness of most citizens of country affects to introduction of democratic standards of life and social procedures. power. These processes must be accompanied by civil-political education and education populations first of all young, on democratically-humanistic principles. Contradictions and advantages of democracy are examined in the article in the context of necessity of realization of innovative facilities of influence of education and culture of the civil, democratic, humanistic form of population of Ukraine.*

**Keywords:** democracy, democratization, education, innovation.

*Starovoyt O., кандидат философских наук, докторант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com*

#### Противоречия и преимущества демократии как среды внедрения и развития инноваций

*Формирование и функционирование инновационной культуры в демократическом обществе происходит достаточно противоречиво. Кроме того, сказывается неподготовленность большинства граждан страны к внедрению демократических стандартов жизни и социальных процедур. Нужная основательная реформа управленческой сферы государства, демократизация и децентрализация власти. Эти процессы должны сопровождаться гражданско-политическим образованием и воспитанием населения, в первую очередь молодое, на демократически-гуманистических принципах. Противоречия и преимущества демократии рассматриваются в статье в контексте необходимости реализации инновационных средств влияния образования и культуры на гражданскую, демократическую, гуманистическую образованность населения Украины.*

**Ключевые слова:** демократия, демократизация, образование, инновация.

\* \* \*